

De galne. Poëme af
Lidner. Stockholm,
tryckt hos Johan
Pehr Lindh, 1792.

Lidner, Bengt,

1700-1829 81 A Br.

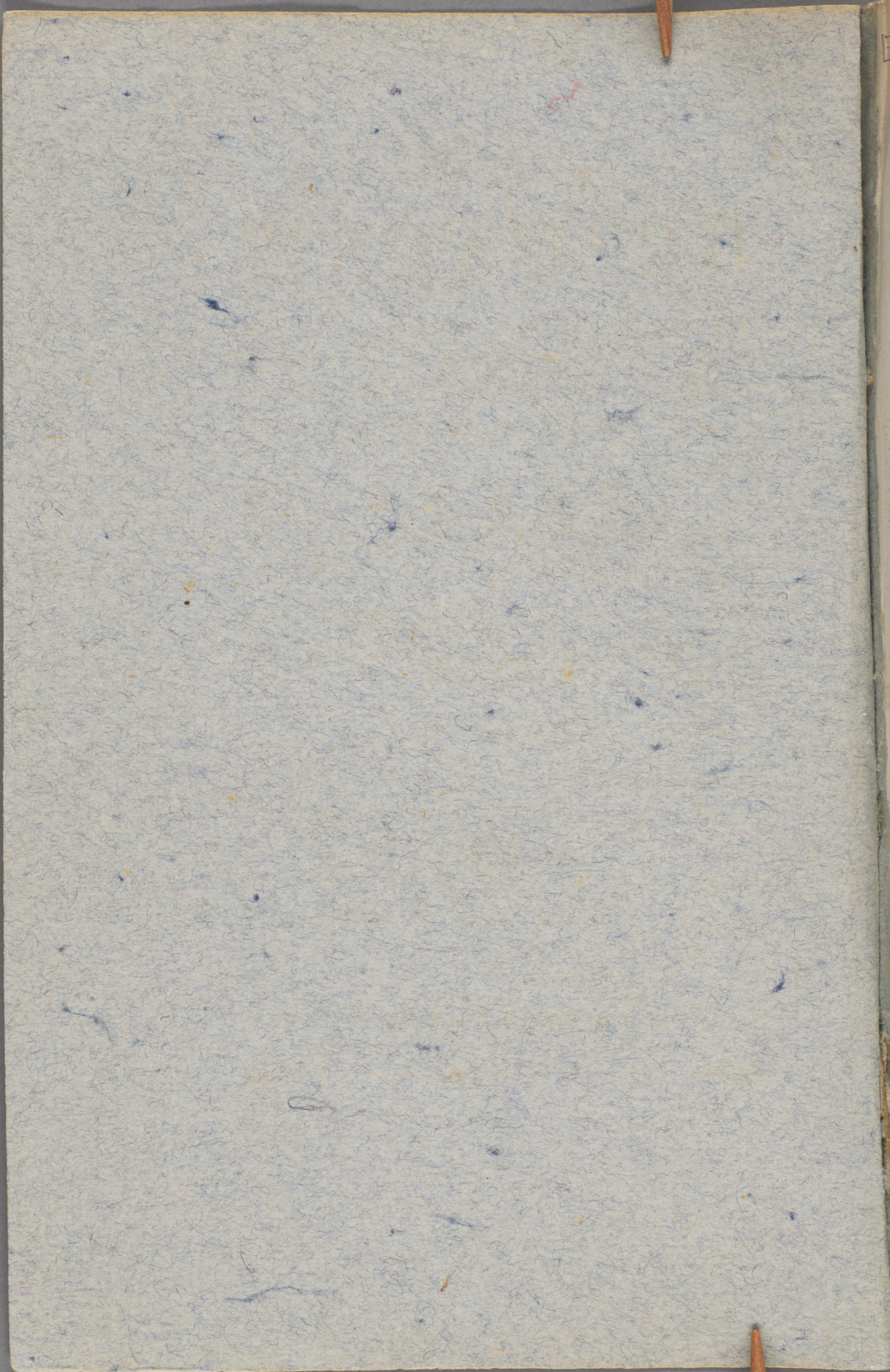

National Library
of Sweden

LIDNER, B
De galme
EX A

Nitt. Lv.
(Bv)
1700-1822

Sthlar
1792

Ex. A.

Vitt. Sv.
(134)
1700-1829

DE GALNE.

P O È M E

AF

LIDNER.

STOCKHOLM,

TRYCKT hos JONAN PEAR LINDB, 1792.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

CHICAGO, ILL.

1950

RECEIVED

I n n e h å l l.

Detta vilda Poëme torde fordra förklaring. —
Se här:

*I de rum, vid hvilkas åsyn vårt bögmöd
så förödmjukas, rasar en usling, som länge
nekat, at Gud finnes. I fjetttrar, och af dem
hindrad; ilfånas han dock af begär, at få
skada. Han hädar sin Skapare; men förskräcks
af en kommande åska; och vid usvens hemsku
låte; anropar honom som en Gudom, och ber
om nåd.*

*En bedragen flicka, sina sinnen genom
kärlek beröfvad har mördat sin son. Hon sit-
ter på stranden och sjunger — sjunger om
förflutna tider, och tror sig vagga sit barn.
Strax böijer sig sonens blodiga vålnad ur
vågorna, och ropar hämd — Modren stör-
tar sig i deras afgrund.*

*Långe hade Karitas och Selana älskat hvar-
annan — ej blifvit förenade — af denna or-*

Sak galne, och båda förde til detta fäsans
benvist. I många år umgingos de, och dro-
go ej känsla af hvarandra. Obekanta besökte
Karitas och Selana en kyrkogård med det
ljufva, stilla melancholie, som kanske endast
af deras likar kan njutas. Han beklagar sig,
det ej han återfinner sin älskarinna: hon, det
hon ej återfinner sin älskare. En eldsvåda
upkommer. Selana kastar sig i elden. Karitas
rycker henne ur lågorna. De återfå sina sin-
nen och efter så många års förlopp; igenkän-
na hvarandra. — Alt det följande behöfver
ingen förklaring. Mätte detta, fast så fel-
fulla Poëme utverka en enda välgjerning mot
Danvikens usle invånare — - - Våre bröder!
— I denna affigt är det skrifvit.

DE GALNE.

Hvad är det för en röst mig kallar,

Lik dånnet af det haf, som svallar

Utöfver bergen i en flod,

Och hvilken åska kring mig knallar,

Och blixtrar på min lyra blod?

Hvi skal i nattens sköt jag famla

Der höra spökens hvislande,

Och grafvars buller, hvilka ramla

Vid jordens bäfning multnade?

Hvad är det för en röst, som ryter:

Tag lyran och min afgrund kän!

Förtviflan ur sin kula bryter,

Och Raseriet följer den.

I moln med lavans färg et torn, likt natten, hvimlar,
Jag gästfars låten hör, en fjättrad mur jag ser.
Hit länder hoppet ej en suck til nådens himlar:
I afgrunds djup han störtas ner — —

Och jag, jag sjunga denna fasa,
Jag på Förtviflans vingar rafa
Kring djupet af et helfvete?
Nej, månsklighet! at tårar fälla — . . . .
Dock redan öppnas portarne —
Jag skådar hakne, fjettrade,
Och hör en röst ur hvalfven gälla:
Träd fram, at dine bröder se.

Vid denna lyn, Gud! djerfs jag fråga - - - .

I stoft mit intet nerflår mig —

För dem är plågan ingen plåga,

De hindras bryta emot Dig —

Och Du, som var, som är och blifver,

I klippan andas rörelse;

Och Du en gång åt dem ej gifver

Et hjerta för Sin Skapare?

Nej! då vi gränslöst se Dig Ijunga

Din Åras rof, at våldigt ta:

Då skola äfven desse Ijunga

Dit eviga Halleluja.

Här fjättrar skramla.

Med toma ljud

Hör,

Hör, grifter ramla!

I nattens skrud

Sig spöken samla

Här Hådas Gud.

"Hur han bedrogs! Gör det min lycka

"Med desse järn, at honom stycka?

"Nej . . . . . men hvad ljuflig afgrunds lott;

"At i mit sköt få honom sluta,

"At i hans själ min själ få gjuta;

"Och då . . . . . hvad vällust! mina brott

"Bland mänskior skulle än sig sprida:

"Jag fick då tusen ån, at lida;

"Och honom sjelf jag störtad fått.

Nu blixtra eldar fram ur ögon, hvilka brinna

Med ryfliga begår.

Nu lika vilddjurs blod på kindren tårar rinna,

Han ryter, tåndrena mot sine fjättrar skår.

Jag får ej skada mer — hvad jag olycklig är!

Han är det — prisad stor och snille,

Som mågtig tryckt den svage ner,

Och heldre åt en slump sit offer tända ville,

Ån tro den Gud, som då Han djup och Himlar fer

För mänskjan är en Far, och sparfven föda get.

”Fly, ånger, ur min själ tillbaka!”

Genom gallret blixtren spraka.

Vid hvalfvens återskall:

B

Hvad

Hvad Thordöns knall!

Och desse rasande

I boijor hvinande!

Och ifrån Templet stenars fall!

Rädd, blodig, feg han ropar åter:

Ah! ingen Gud - - - hvem räddning ger?

Ån ljungar mer, än dundrar mer.

En uf fin hemiska röft ur klyftan höra låter;

Vid denna röft han faller ner,

Och flappar: *Du är Gud!* — och bäfvar och tilber.

Och fraggan från hans munn en pest kring hvalfven hviftar,

Och hämdens spöken fly: hans anda dem förgiftar.

Rys, yngling! rys förförd, at tveka

Om Gud, om straff, om evighet,

För den sin Skapare kan neka;

Bli alla brott en möjlighet.

Nej! må det vara Snilletts ära,

(O, mer än afvunds vårda lott!)

Åt Skaparen en skatt, at bära

För gåfvor oförtjent det fåte.

*

*

*

Alpen darrar i lunden,

Klagande källan mot strömmarne förs,

Der fitta de midnatts stunden,

Betrakta det moln under stjernorna rörs.

Hemsk i hans ögon ängslan hvilar,
Lik en förmörkelse i månans halfva klot,
Från dem en tåreflod med forstens fall ej ilar —
Der blomman står vid lindens fot,
Ner från des blad på henne daggen rinner
Med sagta lopp . . . i hennes sköt försvinner;

Så darra tårar på hans kind,

"För til Selana, för min luck, du Vestan vind!"

Du gråter?

"Ja! mig Gud förgåter,

"Han bördan efter skullran mäter;

"Dock Ödets rof, ack! ofta dignar ner,

"När skrämdt ur mörkrets djup des häpna öga hvimlar

"Med lånta hopp mot klara Himlar:

"Och öfver sig i blod fler åskor skockas fer,

"— Är min Selana då ej mer!

Lång är den tid, de här tillsammans varit.

"Han blomman *Glöm mig ej* med henne plockat har,

"På stränder talat om hvad öden han årfarit,

Bedragna hopp och fordna fälla dar.

Ack! Karitas ej känt Selana,

Selana ej fin Karitas,

Hvarannan föka de, och irra livets bana,

Som på den sagta flod af storm en härjad vafs.

*

*

*

Ner i den mörka dal för sorgsna hjertan danad

Kring hafvets mulna strand, en flicka håftigt går;

Des anda ångar blod, och hennes våg år banad

Med törnen i förtviflans spår.

De grymma samvets qual i hennes blickar brinna
 (Hvad börda brottet är!) Nu hon ej wild, men öm
 På stranden sätter sig, ser vågorna försvinna,
 Och sjunger under tårars ström:

Sof i mit sköt — Fast än bedragen — —
 Hvar är han, som sig nämmt min vän?
 Af gladan blef en, dufoa tagen;
 Och dufoans make kuttrar än!

Du vaknar, ser på mig och gråter,
 Förförande, liksom din far.
 Det är hans blick - - - sof! — annars åter,
 Jag i min famn bedragarn tar.

Om dufoan var, han öfvergifvit;
 Men hvarför bota ungarne? —

Uraf din mor du - - - mördad blifvit,

Der vaffnen vaggas suckande.

På hafvets svarta våg en blodig vålnad svärfvar,

Och vinkar med en dolk vid åskors blixtn och dån:

Nu är din tid! — du bäfvar?

— Följ, mor och mörderska din son!

Hon följer. — "Åfven nu din far jag ej förbannar;

"En Gud mig tilgift skänkt, och jag ej ralar mer".

I vågens sköt hon dör — Den håpna vågen stannar,

Och forghen rinner folen ner.

Då, fast i livets vår, välgjörare och vänner
 Med saknad endast jag i dödens öknar känner,
 At nalkas deras hem, för mig hvad vålluft är!
 Förfilfradt Templets torn af månans skimmer blifver

Hvad tyftnad grafvarne omgifver!

Der hvila mor och barn, en älskarinna der;

På torfvan får sin älsklings tårar . . .

Fast Ödet ofta mänskjan därar;

I dödens djup dock kännas plår

Den suck, som gjutes ut af den, som man haft kär.

Der hvila de i jordens sköte,

Och vänta på den röst, som dem upväcka skal,

Då maken gör sin make möte,

Och ingen drifves mer af ödens vilda ival.

Här, här, i dessa miltina grifter,

Här den förtrycktes plåga glöms,

Här Hjelten, fordom stält af lysande bedrifter,

I samma mull förgäten göms —

Hit uppå denna dödens bana

Med Karitas, hit kom Selana,

At under lindars skygd på grafvar hvila sig.

SELANA.

Jag denna tårva väljer mig.

Fly denna marmor stod! . . . kanske vid uslas smärta,

At han har ägt et lika hjerta.

Tror du, at denna mullhög gömmer

Den, ömt, som jag, har kärlek känt?

KARITAS.

I grafvar kanske ock man drömmer

Om det, i livets stonmar hänt.

SELANA.

Blott forg och qval mig Ödet skickar.

KARITAS.

Med kånflor är den arme rik - - -

Af dig jag får Selanas blickar - - -

SELANA.

Du är min Karitas så lik.

KARITAS.

Vi våra Öden då förena;

Tills jag Selana återfår. —

SELANA.

Nej! hjertat gråter helst allena - - -

Ack! fälde du för mig en tår:

Strax, utom mig, jag skulle mens,

At ej min kärlek alt förmår.

I Heliga grifter! - - - - nej! här jag ej safar,

Här fällt den olyckliges ankare ner —

En mellan-stund mig mina sinnen nu ger - -

Ack! var jag ej lycklig? - - - Hvad blef jag? — jag safar.

KARITAS,

Räck mig din hand.

SELANA.

Farväl!

KARITAS.

Du gråter?

C 2

§ E.

SELANA.

Af Karitas, ack! hvilka drag.

KARITAS.

Selanas ögon ser jag åter.

Ack! hennes röst —

SELANA.

Ack! hans behag.

Farväl! jag up för bergen hastar.

KARITAS.

Hvad eldar genom muren slå!

SELANA.

I dessa eldar jag mig kastar,

At der min låga släckas må.

*

*

*

En urfint, mera vild, än Vårens stormor brusa
Då mot befästa haf och Vintrens borg de rusa,
Kring dessa uslas hem en itänd fackla bår;
Der quåfvas de af rök, der lågan dem förtär;
Då under boijors tyngd de ingen råddning finna,
Blott elden nalkas le, sin fanfning få — och brinna,
Så modren på en strand ser skeppsbrott, klagan hör;
Men känner ej sin son, förn han i vågen dör,

Selana, ångslans rof! hvart förtär dig din smärta?
Fins någon eld, så stark, som kärlek i et hjerta?
Snart lågan dig förtär . . . . men blir ej stoftet kvar?
— Om öfver tusen haf med det ock vinden far,
Om på en ödslig strand . . . . . hvar helft det hviftat blifver . . .
En verklig kärlek ej i döden öfvergifver.

Af flammor kringhvarfd nu, se der Selana står —
 Då henne Karitas, fast fjerran, skåda får,
 Och hur en mordisk eid, Naturens skönhet bränner:
 Hans ögon öppna bli, och han Selana känner.
Selana! — Hinden ej, den Jägarn tröttat har
 Til källan mer förnöjd, än han i elden far.
 Så häftigt ingen Örn ur molnens rymder bryter,
 Då böljan blodbestänkt med slagne hvalar flyter.
 Nej fåfång eldens magt, ej hindra murars fall —
 Man Hjelte vara bör, få snart man älska skall.
 Bland lågor se han går, likfom, at lagrar skåra,
 Hur ståt, at få sit rof på brända skuldror låra.
 Men livvets frögd . . en rök! — njut, Karitas, dit *nu!*
 Snart, kanskje Döden snart — . .

KARITAS.

Selana, är det du?

Til mig - - - på jorden? du! —

Du! som i Himlar måtte varit.

SELANA.

Sit öde svalan ej i hafvets djup årfarit . . . .

År du den Karitas, så ömt jag älskat har,

Och än en gång får se?

KARITAS.

Om ögat dig bedrar;

På hjertat handen lägg: des känslor ivar dig gifva - - -

SELANA.

Du var det, du det år, du skal det evigt blifva,

Min Karitas! — men säg, jag trampar nattens spår,

Ser irrblofs, vilse flyr - - - ack! desse falsks år:

Ha i min moders sköt, i vånners de bortflutit!

Du

Du blomster kranfar förr, nu fjettrar kving mig knutit,
 Tyran! — Dock lycklig jag i dödens boning var.
 När hoppets fackla släcks; i grafven lampan brinner,
 Och Gud, då dufvan ej en gren på jorden finner,
 Mild räcker ut sin hand och henne til sig tar.
 Mig hvilan nödig är . .

How fina ögon lycker.

Knapt suckar Karitas; strax hon dem öpnat har;
 Men Sömnens hennes blick med våld från honom rycker,
 Och på en valmogs släckt i Glömskans sköt hon far.

Njut lugnet! Snart du håpen vaknar,
 Snart täckelfet skal borttryckt bli.
 Törhånda du dit fängsel saknar,
 Då du på livets haf är fri.

Tör

Törhända du den stund fördömmar,

Då starren från dit öga togs;

Ja! at de tider du berömmar,

När du af villorne bedrogs.

Ock sömnen stömmar här — et ovist lugn vi njuta.

Se, kring Selanas kind des ädror blod utspruta

Hon spritter, andas tungt, nu skarpt åt molnen ser,

Far vild, far håftigt op, och dignar urfint ner!

Stum stannar Karitas, orörlig står, allena,

Lik den, i kulor förs, der ångorna förstend.

SELANA.

Hvar år jag? .... O! min Gud, hvad blifvit har af mig! ....

Ur dimmors dystra natt i dagens famn jag vaknar.

D

En

En stråle i min själ Gudomligt höjer sig,
Och känslan af sig själf mit välen mer ej saknar,
Och hjertat när den eld, som brunnit städs för dig. —
Du tiger, Karitas! ---- så hemsk! --- du flyr och gråter ---

KARITAS.

Gud! mina sinnen, Gud! af frögd jag mistar åter . . .
Fly! — jag förlorad är —

SELANA.

I mina armar får
Det bröst, som känslor fått til känslor rätt ock har.
Vi blifva lycklige —

KARITAS.

Ols samma åska binner. —

SELANA.

Se Himla bågen klar kring molnen nu uprinner:

Ej mera hämdens flod på jorden förta skal.

KARITAS.

Hvad tecken äger du, at ej för ödens svall

Et rof vi åter bli?

SELANA.

Din oskuld och mit hjerta —

Men haftom til min mor, at döda hennes smärta,

Natur! Tag ut din rätt.

KARITAS.

Mig tycks en Ängel se,

Han säger i din blick: *J ären lycklige.*

Kan större frögd, än jag den trogne älskarn smaka,
Som väckt ur dödens Natt hos Gud får se sin maka! - -
Selana!

SELANA,

Karitas!

KARITAS.

Ännu vi rörda må
Kring våra forna hem för sista gången gå,

SELANA,

För sista? Ofta här skal du Selana finna.
I deslas sköt jag vil min jämmer mig påminna.
De äro hvad jag var — Förkroffas må dens ben,
Som ryckt ur Nödens svalj sin broder glömmet sen.

KA.

KARITAS.

Til nästet nyfs du haft, se lågorna sig sträcka . . .

Du gråter?

SELANA.

Bör jag ej? — ack! tro mig, om jag låg,

Hur mina faders slott i aska nerbrändt låg

Det skulle ur mit bröst en enda suck ej väcka —

Men . . .

KARITAS.

Här min kula se, den elden ej förstört,

Här ifrån din mit namn jag ofta ropas hört.

Til denna mullhög kom — O, minne af elände!

Här forgfne lutto vi, och ej hvarannan kände:

På denna strand det var, med dig jag ville gick.

Vid denna vals du söng, och svar af Svanen fick.

SELANA.

I tusen känslor dränkt, hvad aningar mig röra! . . .
 — - - Får mina barn en gång kring dessa fått jag föra?
 Och då, de, hungrige af mig begära bröd;
 Sen glade de det fått; at deras ömhet väcka
 Dem visa dessa ulla nöd,
 Då brödet odelt de åt dem mer glade räcka.

En Ängla tåreflod nu hämmar hennes tal.
 Hon op för bergen går från denna ängslans dal;
 Och skådar stadens torn sig mellan skyar bryta —

Ack! vore Peru mit . . . i detta ögnablick;
 Hur gjerna ville jag ej byta,
 Om med Selana jag en känsla dela fick.

* * *

*

Ännu hvad rafande ej qvar!
Kring elden, hvilka afgrunds danfar,
Af fjettrarne de göra kranfar,
Dem flickan på fit hufvud tar.

Nej! länge nog jag fjungit har,
At mänsklighetens känflor väcka.
Den vigge, fom mot koijan far;
Kan sig til fjelfva Thronen sträcka
Och Ödet ingen dödlig spar.

S l u t.
